

helpt om het verloop lichter te doen worden. Toen ik de ziekte bij mij zelf voelde opkomen, heb ik $\frac{1}{2}$ gr. chinine ingenomen; ik ben slechts 36 uur eenigszins belabberd geweest. Is de temperatuur eenmaal hoog, dan geve men geen chinine meer, aangezien dan onder groote benauwdheden brakingen optreden; aspirine is dan aangewezen (nog liever samen met kalk).

Op het hoogtepunt der ziekte vindt men zure spijsen of dranken (appelmoes, perzik, meloen, karnemelk, limonade, julapium, potio Riveri) het aangenaamst; men geve verder niets. Een flinke neusbloeding, oorpijn of sterk steken in de zijde met bronchitis behooren al tot de ernstigste verwikkelingen, die ik tot heden gezien heb.

Amersfoort, 21 Juli 1918.

G. A. PRINS.

DE GEBOORTEPLAATS VAN DODONAEUS.

Het vorige jaar heeft bij gelegenheid van de herdenking van DODONAEUS' 400sten geboortedag de vraag naar de plaats, waar deze beroemde kruidkundige het levenslicht zou hebben aanschouwd, in dit *Tijdschrift* een onderwerp van vrij levendige gedachtenwisseling uitgemaakt. Het ligt geenszins in mijn bedoeling de discussie daarover opnieuw te beginnen, maar het feuilleton van dr. J. E. KROON in het nummer van 13 Juli noopt mij ertoe dat niet zonder commentaar te laten voorbijgaan. Anders zou men licht geneigd zijn te denken, dat de onderhavige kwestie — volgens de meening van dr. KROON — thans inderdaad als „volkomen opgelost” kan worden beschouwd. Dit is m. i. alles behalve het geval, ofschoon ik gaarne erken, dat het artikel, waarop dr. KROON onze aandacht heeft gevestigd, een aanwinst voor de DODONAEUS-literatuur beteekent.

Een historisch bewijs, dat Mechelen met zekerheid als de geboorteplaats van DODONAEUS moet worden aangezien, is echter ook door de archiefstudie van VAN DOORSLAER niet afdoend geleverd. Het feit, dat de vader van REMBERTUS „fut domicilié „ici (à Malines) avant le 29 juin 1517, date de la naissance de son fils”, bewijst toch nog niet, dat die zoon ook te Mechelen moet zijn geboren. Ik wees er indertijd op in dit *Tijdschrift* van 7 Juli 1917, dat zijn eventueele geboorte te Leeuwarden zou kunnen hebben plaats gehad, gedurende een tijdelijk verblijf zijner ouders (of alleen van zijn moeder) van Mechelen uit in Friesland. De aantekening uit het inschrijvingsregister van de Leuvense Hoogeschool blijf ik voorloopig als een historisch document van beteekenis beschouwen, zonder enkel daarop afdoend te willen beslissen, dat DODONAEUS te Leeuwarden zou zijn geboren. VAN DOORSLAER schrijft over dit punt, als volgt: „Le fait que REMBERT à l'inscription dans les registres de l'Université de „Louvain attribua son origine „de Lewardia”, est à déclarer ainsi, qu'il était resté „bourgeois de Leeuwaerden, etc.”. Deze verklaring is niets anders dan een persoonlijke hypothese van VAN DOORSLAER en wordt volstrekt niet bewezen, doordat „son père „n'ayant pas pris son droit de cité à Malines, comme il appert du Poortersboek „de notre ville”.

Ik kan mij niet vereenigen met de slotsom van dr. KROON en meen, dat VAN DOORSLAER er evenmin in geslaagd is, een zekere oplossing te geven omtrent de geboorteplaats van DODONAEUS, zoodat m. i. het vraagteken achter deze kwestie nog onveranderd is blijven staan.

Als bibliograaf bederft VAN DOORSLAER het heelemaal, als hij beweert, dat DODONAEUS, „à peine âgé de 16 ans, deux ans avant qu'il ne fut reçu licencié en médecine, il „publia un Herbarium, dont aucune bibliographie n'a fait mention jusqu' à présent”. En dat jeugdwerk zou dan getiteld zijn: „DODONAEUS herbarium. — Den grooten „Herbarium met al zijn figuren der cruyden, om die crachten der cruyden te onderkennen, met een tractaat om alle urinnen te indiceren, id om die operacien van alle „droogherien ende medecynen te kennen, id van de pocken, enz..

„Gheprint Thantwerpen bi mi CLAES DE GRAVE, 1533, in fol.”.

Indien VAN DOORSLAER zich in de werken van DODONAEUS en in de kruidboeken der 16de eeuw eenigszins had verdiept, dan had hij moeten weten, dat het bovengenoemde boek volstrekt niets met DODONAEUS te maken heeft gehad. Verder kan hem een troost zijn, dat deze onjuistheid niet voor het eerst door hem is verspreid, want

o. a. heeft ACKKERSDYCK in zijn *Vaderlandsche letteroefeningen*, 1816, bldz. 660, reeds hetzelfde gezegd.

Het hier bedoelde boek — „Den grooten Herbarius enz.” — van 1533 is de derde herdruk van hetzelfde werk, dat in 1514 voor het eerst en in 1526 voor den tweeden keer, telkens bij CLAES DE GRAVE te Antwerpen is verschenen, en van welke beide laatstgenoemde uitgaven ik persoonlijk een exemplaar bezit. In 1538 verscheen de 4de uitgave te Utrecht bij den drukker JAN BERNTSZOON en in 1547 een vijfde uitgave wederom te Antwerpen bij SIMON COCK; ook van deze laatste uitgave heb ik een exemplaar in mijn bezit.

„Den grooten Herbarius” is een woordelijke vertaling met volkomen gelijke reproductie der figuren van het Duitsche werk, getiteld: „Gart der Gesuntheit”, dat in 1485 te Mainz voor het eerst werd uitgegeven, als een populaire bewerking van de Latijnsche „Ortus Sanitatis”. M. a. w. DODONAEUS heeft met „den grooten Herbarius” absoluut niets te maken gehad, evenmin als er van zijn „Cruydt-boeck” ooit uitgaven zijn verschenen, resp. Tubinghen 1543 en Antverp. 1553 (zie KROON, Diss. L. B. 1911, bldz. 96); ook die mededeeling berust op een verwarring. Voor een volledige bibliographie wordt verwezen naar den catalogus van de tentoonstelling gehouden te Leiden 29 Juni 1917 ter gelegenheid van den 400sten geboortedag van REMBERTUS DODONAEUS.

Amsterdam, 22 Juli 1918.

F. W. T. HUNGER.

KUNNEN DE GEMOBILISEERDE TROEPEN DE MALARIA VERSPREIDEN?

In het vorig nummer van dit *Tijdschrift* bespreekt dr. W. HOOGSLAG de bovenstaande vraag en hij komt aan de hand van een aantal ziektegeschiedenissen tot een bevestigend antwoord. In verband hiermede zou ik hier gaarne bescheidenlijk eenige opmerkingen willen maken.

Wanneer men de ziektegeschiedenissen naleest, dan blijkt, dat alle patiënten woonden of verblijf hadden gehouden in de bekende malariastreken van ons land, allen zonder uitzondering in Noord-Holland of op Walcheren.

In het kantonnementsziekenverblijf voor militairen te Waalwijk (N.-B.), waar ik gelegenheid had een vrij groot aantal (omstreeks een veertigtal) malarialijders te zien, kon hetzelfde vastgesteld worden. Allen waren in depôt geweest te Alkmaar, slechts één enkele was noch op Walcheren, noch in Noord-Holland geweest, maar had in de tropen gevaren. Geen enkel geval van malaria was er te Waalwijk onder het grootte aantal militairen uit andere streken afkomstig, die in andere depôts waren opgeleid, ofschoon zij langen tijd te zamen met de mannen van het depôt uit Alkmaar daar ingekwartierd lagen. Naar men mij mededeelde, kwam ook onder de burgerbevolking weinig of geen malaria voor. Het groot aantal lijders te Waalwijk aanwezig had dus die plaats niet tot nieuwe bron van malaria gemaakt. Uit het artikel van dr. HOOGSLAG blijkt ook het tegendeel niet voor den Haag.

Ik kreeg dan ook den indruk, dat de specifieke malaria-overbrengende muggen alleen in Noord-Holland en op Walcheren gunstige bestaansvoorwaarden kunnen vinden. Zoolang niet bewezen is, dat er nieuwe bronnen van malaria ontstaan, lijkt mij het eventueel afraden van troepenverplaatsingen onnoodig.

Utrecht,
20 Juli 1918.

S. A. VAN DER PERK,
semi-arts, asp. res. off. v. gez.

BRIEFWISSELING.

TIJDELIJK ADRES DER REDACTIE.

Gedurende de maand Augustus zal dr. H. PINKHOF alhier tijdens de zomervacantie der beide beheerende redacteuren de redactie van het *Tijdschrift* waarnemen. Het adres der redactie is dus tijdelijk ten zijnen huize **Plantage Franschelaan 110**